

تعهدات در قانون مدنی فرانسه

ترجمه‌ی: ب - رازانی

اشاره:

با آن که امور انسانی از بسیاری جهات به هم شبیه است. از آن رو که انسان‌ها و اجتماعات انسانی، همه در مرحله‌ی مشابهی از تمدن و فرهنگ قرار ندارند؛ طبعاً راه‌حل‌هایی نیز که برای امور و مسائلمان اندیشه می‌شود - از جمله راه‌حل‌های قانونیشان - یکسان و همانند نیست آگاهی از راه‌حل‌های قانونی مسایل اجتماعی دیگر کشورها، از حیث ژرفا بخشیدن به دید حقوقدانان، گشودن دامنه‌ی تفکر و اندیشه‌ی ایشان و نیز قانون‌گذاران و نمودار ساختن چند و چون امور و مسائل و احکام و طرق به ویژه چند و چون امور اعتباری می‌تواند نیک مؤثر و مفید به حساب آید. از این رو، هیأت تحریریه‌ی «مجله کانون» امیدوار است و خواهد نوشتید که در شماره‌های آتی این نشریه، بخشی از صفحات را به نشر متون قانونی مناسب و برگزیده‌ی کشورهای دیگر و یا آراء محاکم و دکترین حقوقیشان اختصاص دهد. در این راه، از این شماره، به نشر ترجمه‌ی موادی چند از قانون مدنی کشور فرانسه، در زمینه‌ی تعهدات و الزامات می‌پردازیم. و در جهت افاده‌ی بیشتر، حتی المقدور، متن اصلی را نیز در اختیار خوانندگان قرار خواهیم داد. امید که مقبول افتد و لغزشی اگر مشاهده شود نیز آگاهمان سازید.

قانون مدنی کشور فرانسه
عنوان سوم از کتاب سوم
«مقررات عمومی قراردادها یا التزامات ناشی از قرارداد»

فصل اول

مقررات مقدماتی

ماده‌ی ۱۱۰۱ - عقد، قراردادی است که یک یا چند نفر، در مقابل یک یا چند نفر دیگر، بدان وسیله، بر عهده می‌گیرند که چیزی را تأدیه کنند یا کاری را انجام بدهند و یا از انجام کاری خودداری ورزند.

ماده‌ی ۱۱۰۲ - عقدی که طی آن، هر یک از طرفین، در مقابل طرف دیگر الزاماتی را بپذیرد، عقد دو جانبه نامند.^(۱)

ماده‌ی ۱۱۰۳ - عقدی که طی آن، یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر دیگر ملتزم می‌شوند، بی آنکه آن چند نفر، متقابلاً در مقابل ایشان ملتزم گردند، یک جانبه نامیده می‌شود.^(۲)

ماده‌ی ۱۱۰۴ - عقد منجز عقدی است که طی آن یکی از طرف به تأدیه‌ی

۱. آقای دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، در مقابل اصطلاح SYNALLAGMATIQUE عقد نعامدی را مناسب دانسته‌اند؛ ترمینولوژی حقوق، ص ۴۵۶.

چیزی یا انجام عملی به عنوان عوض چیزی که به وی می دهند، یا عملی که برایش انجام می دهند، ملتزم گردد^(۱).

هرگاه التزام به عوض یاد شده مبتنی بر سود یا زیان ناشی از حادثه‌ای نامشخص و مجهول پذیرفته شود، عقد منظور را، عقد معلق گویند^(۲).

ماده‌ی ۱۱۰۵ - عقد زمانی محاباتی^(۳) (تسامحی) است که طی آن یکی از دو طرف، به دیگری امتیازی کاملاً رایگان دهد.

ماده‌ی ۱۱۰۶ - عقدی معوض نامیده می شود که هر یک از دو طرف را به تأدیه‌ی مال یا انجام کاری ملزم کند.

ماده‌ی ۱۱۰۷ - کلیه‌ی عقود، خواه معین خواه نامعین، مشمول کلیه‌ی مقررات عمومی مذکور در ذیل عنوان مقررات عمومی قراردادها هستند.

مقررات ویژه‌ی هر یک از عقود، در ذیل عناوین مربوط به همان عقد و نیز مقررات ویژه‌ی نقل و انتقالات تجاری، در قوانین مربوط به تجارت مذکور است.

فصل دوم

شرایط اساسی ارزش قراردادها

ماده‌ی ۱۱۰۸ - برای ارزش یافتن هر قرارداد، چهار شرط ذیل اساسی است: رضایت طرفی که تعهدی را بر عهده می گیرد.

اهلیت معاملاتی وی.

امر معینی که موضوع تعهد قرار گیرد.

مشروعیت جهت قرارداد.

1. COMMUTATIF

2. ALÉATOIRE

3. CONTRAT DE BIENFAISANCE

بخش یکم

پیرامون رضا

ماده‌ی ۱۱۰۹ - زمانی که رضایت ناشی از اشتباه یا اکراه و یا اغوای ناشی از تدلیس باشد، فاقد ارزش است.

ماده‌ی ۱۱۱۰ - اشتباه موجب بطلان قرارداد نمی‌گردد مگر زمانی که در مورد ماهیت^(۱) موضوع قرارداد افتاده باشد. و نیز زمانی که اشتباه صرفاً در شخص طرف قرار داد گردیده باشد، موجب بطلان نیست، مگر در موردی که ملاحظات مربوط بدان شخصیت، علت اصلی قرارداد باشد.

ماده‌ی ۱۱۱۱ - اکراهی که علیه شخصی که تعهدی را پذیرفته، به کار رفته باشد، موجب بطلان قرارداد است هر چند از سوی ثالثی - جز آن که قرارداد به سود اوست - به کار رفته باشد.

ماده‌ی ۱۱۱۲ - اکراه زمانی مورد پیدا می‌کند که طبع عمل چنان باشد که هر شخص ذی‌نفعی را مجبور کند و بتواند وی را به وارد شدن لطمه‌ای قابل ملاحظه و فعلی، در مورد شخص خود یا داراییش بترساند.

در این زمینه، سن، جنسیت و شرایط خصوصی مکرره مورد توجه قرار می‌گیرد.
ماده‌ی ۱۱۱۳ - اکراه، نه فقط آن زمان که علیه یکی از دو طرف قرارداد به کار رفته باشد، موجب بطلان قرارداد است، که همین‌گونه اگر در مورد همسر یا اخلاف یا اسلاف ایشان به کار رفته باشد، موجب بطلان خواهد بود.

ماده‌ی ۱۱۱۴ - صرف ترس از بی‌حرمتی علیه پدر، مادر یا اسلاف شخص، بی‌آن‌که عملاً اکراهی اجرا گردیده باشد، برای بطلان قرارداد کافی نیست.

ماده‌ی ۱۱۱۵ - قراردادی را که پس از قطع اکراه، چه صریح و چه ضمنی پذیرفته

باشند، نمی‌توان به موجب اکره مورد ایراد قرارداد و نیز در صورتی که مدتی که برای ابطال آن طی قانون پیش بینی شده، گذشته باشد.

ماده‌ی ۱۱۱۶ - تدلیس زمانی از موجبات بطلان قرارداد به شمار می‌آید، که اعمال انجام شده از سوی یکی از متعاملان، آن گونه باشد که محققاً اگر آن عمل انجام نمی‌شد، طرف دیگر به عقد قرارداد دست نمی‌زد. تدلیس نبایستی موهوم باشد بلکه بایستی مدلل شده باشد.

ماده‌ی ۱۱۱۷ - قرارداد منعقد شده تحت تأثیر اشتباه، اکره یا تدلیس، به خودی خود باطل نیست. بلکه تنها امکان اقدامی به ابطال یا فسخ را در موارد و موضوعات توضیح شده در بخش هفتم فصل پنجم همین عنوان فراهم می‌آورد.

ماده‌ی ۱۱۱۸ - غبن^(۱) جز در پاره‌ای قراردادها و یا نسبت به برخی اشخاص، به شرحی که در همین بخش تشریح خواهد شد، موجب بطلان قرارداد نمی‌شود.

ماده‌ی ۱۱۱۹ - اصولاً، نمی‌توان قراردادی بست یا تعهدی نمود، مگر از سوی خود.

ماده‌ی ۱۱۲۰ - با این وجود، می‌توان از سوی ثالث تعهدی کرد و وعده‌ی انجام کاری را داد. مگر این که تعهد، حاوی پرداختی به سود شخص تعهد دهنده از سوی ثالث باشد و ثالث آن را نپذیرد.

ماده‌ی ۱۱۲۱ - همین گونه، می‌توان ضمن قراردادی که شخصی به سود خود منعقد می‌کند، و یا هبه‌ای که به دیگری می‌دهد، شرطی به سود شخص ثالث بگذارد. شخصی که چنین قراردادی را منعقد می‌کند، زمانی که ثالث اعلام می‌کند که از آن شرط قصد بهره‌مندی دارد، نمی‌تواند دیگر آن را فسخ کند.

ماده‌ی ۱۱۲۲ - تا زمانی که خلاف این امر اظهار یا از طبع قرارداد استنباط نشود، کسی که قراردادی را منعقد ساخته است، خود و قائم مقام‌هایش از آن منتفع می‌گردند.

بخش دوم

پیرامون اهلیت

ماده‌ی ۱۱۲۳ - تمام اشخاص می‌توانند به انعقاد قرارداد دست زنند مگر آن‌که قانون ایشان را فاقد اهلیت اعلام کرده باشد.

ماده‌ی ۱۱۲۴ - در محدوده‌ی مشخص شده در قانون، اشخاص زیر، اهلیت قرارداد بستن را ندارند:

- صغاری که از ایشان رفع حجر نشده باشد.

- اشخاص کبیری که حسب ماده‌ی ۴۸۸ همین مجموعه‌ی قانون مورد حمایت‌اند.

ماده‌ی ۱۱۲۵ - اشخاص دارای اهلیت تعهدات، نمی‌توانند به استناد عدم اهلیت طرف قرارداد خود به قراردادشان ایراد کنند.

ماده‌ی ۱-۱۱۲۵ - جز به حکم دادگاه، اشخاصی که در خانه‌های سالمندان یا آسایشگاه‌های بیماران روانی کاری را انجام می‌دهند یا به کاری اشتغال دارند، نمی‌توانند منتقل‌الیه اموال یا حقی از سالمندان یا بیماران مقیم آن مؤسسات قرار گیرند. همچنین نمی‌توانند به اجاره کردن مسکنی که یادشدگان قبل از ورود به آن مؤسسات در آن ساکن بوده‌اند، دست زنند. معاملات یاد شده محکوم به بطلان است. نیز این ماده شامل کلیه‌ی واسطه‌ها، همسران، اسلاف و اخلاف اشخاص فوق نیز می‌شود.

بخش سوم

پیرامون موضوع و محتوی قراردادها

ماده‌ی ۱۱۲۶ - هر قراردادی، دارای موضوعی است که یکی از دو طرف ملتزم به تأدیبه‌ی آن است یا به اجرا یا عدم انجام آن.

ماده‌ی ۱۱۲۷ - صرف انتفاع از چیزی و یا تصرف ساده‌ی آن، می‌تواند همانند همان چیز موضوع قرارداد واقع گردد.

ماده‌ی ۱۱۲۸ - فقط اشیائی که مورد داد و ستد واقع می‌شود، می‌تواند موضوع قرارداد واقع گردد.

ماده‌ی ۱۱۲۹ - بایستی موضوع تعهد چیزی باشد که دست کم از لحاظ جنس مشخص باشد. میزان شیء مورد تعهد به شرطی که قابل تعیین باشد، می‌تواند نامشخص باشد.

ماده‌ی ۱۱۳۰ - اشیائی که در آینده پدید می‌آید، می‌تواند موضوع تعهد قرار گیرد. با وجود این، ارثیه را نه می‌توان موضوع قرارداد نهاد و نه می‌توان از آن چشم‌پوشی کرد هر چند که با رضایت شخصی باشد که ارثیه‌ی وی مورد نظر است.

بخش چهارم

پیرامون جهت قرارداد

ماده‌ی ۱۱۳۱ - تعهدات فاقد جهت یا دارای جهت نادرست یا غیرقانونی نمی‌تواند هیچ اثری داشته باشد.

ماده‌ی ۱۱۳۲ - قراردادی که جهتش طی آن توضیح نشده باشد نیز دارای اعتبار است.

ماده‌ی ۱۱۳۳ - جهت قرارداد، زمانی غیرقانونی است که حسب قانون ممنوع شده باشد یا بر خلاف اخلاق حسنه یا نظم عمومی بود.